

Oponentský posudek

Dagmar Krčková, Vdovy a sirotci jako ztělesnění slabosti a bezmoci: starozákonní pohled, bakalářská práce UK ETF studijního oboru – PSP, Praha 2009, 75 stran.

Shrnutí

I. V první části práce autorka obecně uvažuje o rodině, zmiňuje pohled psychologický, její vlastní zájem ale platí starozákonnímu pojetí rodiny. Všimá si toho, že rodina představuje základní stavební kámen starověké společnosti a jako taková zastává mnoho funkcí dnešní sociální služby státu. Právě tam, kde je výkon této funkce rodiny nějak zproblematicován, ocitá se ten, kdo měl být rodinou chráněn, v opravdové nouzi. Nejslabšími články společenského žebříčku jsou podle SZ líčení vdovy, sirotci a cizinci.

II. Ve druhé kapitole jde o biblický průzkum, tedy pokus formulovat jakési učení o rodině. Všimá si toho, že častým argumentem milosrdenství je to, že také Izraelci poznali nouzi v Egyptě. Zvláštní pozornost sociálně slabým je věnována při výročních svátcích. Autorka je stručně představuje (18-20). Autorka pak prochází třemi částmi kánonu a stručně glosuje místa, v nichž se vyskytuje párové, příp. trojné označení "vdova -- sirotek (-- cizinec)." Svou procházku biblickými výskytmi termínů vdova a sirotek uzavírá pokusem o generalizaci (s. 35-36). Předkládá 9 charakteristických rysů toho, jak SZ tematizuje pozornost slabým ve společnosti. Je škoda, že zde podrobněji nerozpracovává dva základní důrazy: 1) na jedné straně individuální a současně pro všechny lidi platnou etiku milosrdenství, 2) na druhé straně instituce, které mají chudým napomáhat (švagrovské levirátní zákony, desátky třetího roku apod.).

III. Ve třetí části se chce věnovat tomu, "jak tradice péče o sociálně slabší pokračovala po dobu dalších staletí." Na základě encyklopedií a přehledových prací líčí praxi péče o chudé v židovství. Tato kapitola se ovšem poněkud motá v kruhu: objeví se některé další biblické citáty. Chybí ale úvaha o tom, zda a jak se dodržují některá již dříve, v II.kapitole představená ustanovení, případně jakým změnám podléhají mezi Židy ve středověku. V odstavci o tzv. roce *šmity* (38nn), tedy roce, kdy se má půda zanechat ladem a mají být prominuty nesplacené dluhy, chybí zmínka o rabínském ustanovení *prosbulu*, tedy přenesení dluhu na radu místních starších, což umožní přetrvání dlužnicko věřitelského vztahu i přes sedmý rok -- ustanovení zavedené podle rabínské tradice právě milosrdným Hilelem tváří v tvář tomu, že bohatí s blízcím se sedmým rokem odmítali půjčovat. Kapitola ovšem obsahuje mnoho zajímavých postřehů o konkrétních formách komunitní a individuální péče o chudé ve středověku; žel ale opět bez žádoucího rozdělení obou.

IV. Ve čtvrté kapitole autorka uvažuje o inspiraci pro dnešní dobu. Nejprve se zamýšlí nad významem slova Zákon (hebr. *tóra*). Vyzdvihuje, že zájem o bližního je podstatným tónem mnohohlasu Zákona. Zastavuje se u konkrétních projevů takového zájmu, zmiňuje aktivity Mezinárodního křesťanského vyslanectví v Jeruzalémě (ICEJ). Zde však není jasné, proč právě jeho, proč -- když už je řeč o křesťanských společnostech, jakou ICEJ bezesporu je -- zůstávají nezmíněny křesťanské instituce jako Charita, Diakonie či Adra. Pokud by naopak mělo jít pouze o židovské instituce, zasloužila by zmínku síť místních pohřebních bratrstev (heb v sg. *chevra kadiša*), které a mnoha místech plní funkci komunitní sociální sítě právě vůči vdovám a sirotkům. Cenným rysem závěrečné kapitoly je, že v ní autorka přivádí ke slovu svou vlastní zkušenost praxe v zařízení Klokánek či -- velmi zajímavě -- svou pomoc znevýhodněné

souvěrkyni z hnutí Hare Kršna. Souvislost aplikací biblických zmínek o slabých a bezmocných na současnou dobu by bývalo podtrhlo, kdyby tyto část práce autorka dále strukturovala, opět: kdyby zásadně postupovala dvojkolejně, sledující linii individuální péče a milosrdenství a instituční komunitní péče. Totéž platí o důležitém aspektu problematiky, který autorka zmiňuje: právnímu stavu vdov, vdovců a sirotků. Tyto důležité a tématu kapitoly relevantní informace jsou zanořeny do textu bez zvýraznění. Měly by spíše tvořit samostatnou kapitolu v rámci velké kapitoly věnované aplikaci. Zároveň by zde prospěla vyhodnocující úvaha o vztahu individuální a institučně zajištěné péče.

Na závěr knihy, po seznamu použité literatury, autorka v příloze uvádí několik dílčích studií: biblický příběh o Judovi a Támar a příběhy zachycené pracovníky ICEJ v Izraeli. Následuje seznam izraelských, židovských nebo s židovstvím souvisejících internetových odkazů a přehled církví a náboženských společností s uvedením jejich počtu a toho, zda uplatňují odvádění desátku. Všechny tyto informace jsou zajímavé, autorka ale čtenáři dluží vysvětlení, proč přesně je do své práce zařadila a jakou mají data či svědectví zde obsažená výpovědní hodnotu a funkci.

Po formální stránce splňuje práce všechny požadavky: obsahuje prohlášení o samostatném vypracování práce výhradně s použitím uvedených pramenů; dále bibliografickou citaci a českou a anglickou anotaci a klíčová slova.

Hodnocení:

Autorka si zvolila velmi zajímavé téma. Zvolený postup odpovídá tématu: provádí terminologický průzkum, všímá si proměňujících se kontextů zmínek o vdovách a sirotcích. Formuluje jakousi kostru biblického učení o slabých členech společnosti. S tímto nálezem se rozhlíží po současnosti. Autorka přitom věnovala pozornost obdivuhodně šíři témat a jevů. Kromě vlastní biblické materie konzultuje reprezentativní množství odborné sekundární starozákonní literatury. Místy se rozbíhá až příliš do šíře, aniž by vysvětlila vztah zmíněné informace k celkovému sdělení práce.

Chybou je, když v kapitole věnované biblickému průzkumu uvádí podkapitolu věnovanou Prorokům (str.22) rozbořem verše Dt 27,19 -- ten přece patří do Tóry. Překlepem je na str. 29 etymologie jména Jób: to není utvořeno ze slovesa arab, ale *a-j-b*. Je vůbec otázka, zda má smysl, aby se bakalářské práce studentů, kteří nestudují hebrejštinu, zabývaly hebrejskými slovesnými kořeny; nutně přitom zůstávají u informací z druhé ruky, navíc nepřesně pochopených. Překlepem je také zmínka o Tomáši Akvitinském (str. 37; má jít o Akvinského). V práci také poněkud kolísá použití zkratk sz knih; jeremjáš je jednou Jer, jindy Jr (např. str 25).

K vysvětlení:

Alespoň při ústní obhajoba práce by autorka měla jedním odstavcem formulovat, jaký je podle starozákonního, příp. pobiblického, pojetí vztah individuální a komunitní péče o slabé a bezmocné. Nesmírně zajímavý by byl exkurz o tom, jak -- pokud vůbec -- tuto podvojnost individuálního milosrdenství a instituční komunitní péče řeší autorčina domácí tradice (hnutí Hra Kršna).

Hodnocení:

Při úvaze o hodnocení práce váhám mezi stupněm B a C; budiž právě rozhovor během obhajoby tím, co přikloní hodnocení k jednomu nebo druhému stupni.

Dr. Petr Sláma, UK ETF, katedra Starého zákona, 9.července 2009